

Publieke Transparantie

Kadernotitie t.b.v. het project Effectmeting van publieke transparantie (uitgevoerd binnen de BO thema's BO-07-414.1 en BO-03-433)

Sierk F. Spoelstra, Simon Oosting, Sandra van der Kroon

Wageningen UR (resp. ASG-Veehouderij, Wageningen Universiteit, Lsg. Dierlijke Productiesystemen en LEI)

LNV schetst in de nota “Kiezen voor Landbouw” haar visie op ondernemerschap. Innovatie en marktgerichtheid staan in deze visie naast verbinding met omgeving en maatschappij. Ondernemers staan voor de opgave innovaties door te voeren die marktvoordelen brengen en inbedding in de omgeving en breder gezien de maatschappij bevorderen. Sommige innovaties kunnen deze doelstellingen in zich verenigen, vaak zullen afzonderlijke innovatietrajecten nodig zijn voor de verschillende doelen. Een voorbeeld van innovaties die gericht zijn op verbinden met de omgeving is belangstellenden op één of andere manier direct toegang te geven tot het primaire bedrijf of bedrijfsactiviteiten. Dergelijke activiteiten worden hier bedoeld met “publieke transparantie”.

Transparantie valt te omschrijven als een combinatie van “laten zien” en “gezien worden”. Dit toegang verlenen (door de zogenaamde transparantieverlener) aan belangstellenden is één van de aspecten van “publieke transparantie”. Voorts bestaat er een transparantieconsument, degene die de transparantieactiviteiten meemaakt en bestaat er een maatschappelijke context van transparantie, de maatschappelijke transparantievraag (Zie Tabel 1). Belangrijke additionele vraag is of en wanneer er maatschappelijk normerende of bij specifieke collectieve doelen regulerende werking van publieke transparantie uitgaat.

Tabel 1. Aspecten van publieke transparantie

Transparantie-aspect	Uitleg	Doel	Normerende of regulerende werking m.b.t. collectieve doelen
Transparantie verlenen	De primaire agrarische ondernemer laat bedrijf of onderdelen van bedrijf zien	Vertrouwen vragen, markt	Licence to produce (vertrouwen van omgeving in wijze van voedselproductie)
Transparantieconsumptie	Burger en maatschappelijke stakeholders komen actief in contact met primaire agrarische	Beleven van boerderijwaarden	Kiezen voor productiewijzen die passen in duurzame ontwikkeling

	bedrijven		
Transparantievraag	Aspecten van primaire agrarische ondernemingen die door transparantie-consumenten gezien zouden willen worden	Definiëren van boerderijwaarden	Vormen van transparantie die bijdragen aan productiewijzen en consumptie wijzen die passen in duurzame ontwikkeling
Transparantieleren	Aanpassen van gedrag van transparantiegever en -consument op basis van ervaringen	Verbeterde vormen van transparantie (i.r.t. doel)	Ontwikkelen van vormen van transparantie die positief (passend in duurzame ontwikkeling) normerend of regulerend effect hebben

De aanbodzijde

De vorm, doelstelling en verwachting over wat te bereiken verschillen sterk tussen initiatieven. Een belangrijke doelstelling van ondernemers is waarschijnlijk het verkrijgen van vertrouwen van de samenleving voor (elementen van) hun bedrijfsvoering (vgl. Eshuis en Van Woerkum, 2003). Dit mogelijk gecombineerd met het doel omzet te vergroten door verdieping (bijv. huisverkoop) of verbreding (aanbieden van diensten). Of deze initiatieven ook daadwerkelijk bijdragen aan de doelstellingen van de ondernemer is een belangrijke vraag, waarbij sommige doelen gemakkelijker meetbaar zullen zijn (omzet) dan andere (vertrouwen).

De collectieve zijde

Naast de individuele doelen van de ondernemers zijn er ook collectieve doelen te benoemen. Vaak gaan discussies over vermeende misstanden in het bedrijfsleven of elders gepaard met drang om openbaarmaking van bepaalde gegevens. Dit in de veronderstelling dat daarvan regulerende of maatschappelijk normerende werking uitgaat. Acties m.b.t. "transparantie" worden verondersteld publieke belangen te dienen doordat ze gewone burgers, op basis van de verkregen informatie, in staat stellen en stimuleren in het maken van - publiek gezien - betere keuzes die tevens in lijn zijn met het belang van het bedrijf.

Of en hoe dergelijke normering of bewuste sturing (regulering) kan worden verkregen en welke inspanningen en lasten dit met zich meebrengt is een belangrijke vraag. Weil *et al.* (2006) geven aan dat beïnvloeding van gebruikers van transparantie alleen kansrijk is wanneer de verstrekte informatie ingebed is in waarden, beslisroutines en het begrippenkader van de ontvangers van publieke transparantie.

De vraagzijde

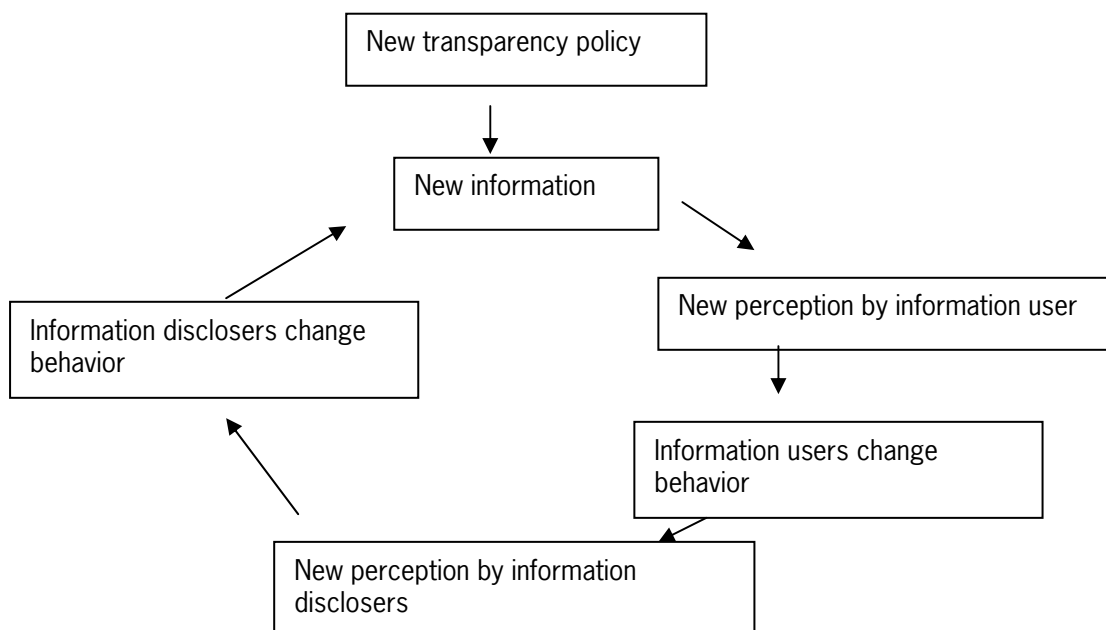
Met betrekking tot het inbedden in waarden van gebruikers geeft de studie van Boogaard *et al.* (2006b) een indicatie over welke vormen van transparantie effectief zouden kunnen zijn. Op basis van een onderzoek waarbij zij representatieve burgerpanels in contact brachten met melkveebedrijven concludeerden zij dat informatie die geassocieerd wordt

met waarden als “echtheid” (het authentieke en nostalgische), “genieten” (natuur, landschap en schone lucht) en “dynamiek” (het economische, technologie en ondernemerschap) geapprecieerd worden. Een boerderij heeft daarom verschillende waarden, die in enige mate tegenstrijdig kunnen zijn. Hun hypothese is dat de panelleden een vorm van balans tussen deze waarden willen zien. Het uit balans raken, dus bijvoorbeeld sterke technologisering zonder behoud van natuur, traditie, identiteit en landschap werd als negatief ervaren, evenals het omgekeerde. Het werkelijk ervaren van de praktijk is de beste manier om te leren om de verschillende waarden tegelijkertijd te zien, af te wegen en de trade-offs te accepteren. Zo concludeerden Boogaard et al. (2006a) dat het opdoen van ervaringen op agrarische bedrijven bijdraagt aan het betrekken van het affiniteits- en utiliteitskarakter van dieren bij het oordelen over dierenwelzijn.

Transparantie leren

In analogie naar de *Transparency policy action cycle* van Fung et al. (2005) kan ook van Publieke transparantie verondersteld worden dat er een lerende wisselwerking kan optreden tussen transparantie actie, doelgroep en transparantiegever. De *transparency policy action cycle* geeft tevens een analyse kader voor dynamiek van vormen van publieke transparantie die in dit project toegepast kan worden. Hierbij wordt in essentie uitgegaan van een terugkoppelingsmechanismes van informatiegebruikers naar transparantiegever gevolgd door mogelijke aanpassing van de verstekte informatie. Met betrekking tot de perceptie van de informatiegebruiker geven de elementen (overtuigingen en waarden, interesses, emotioneel ervaringen en feitelijke kennis) van perceptie zoals geformuleerd door Aarts en Van Woerkum (1994) een nader handvat om te analyseren in welke informatie nodig en kansrijk is om tot nieuwe percepties van informatie gebruiker te komen (vgl. ook Boogaard et al, 2006b).

Figuur 1. Transparency policy action cycle (Fung et al., 2005)

Het project Publieke Transparantie:

- Inventariseert bestaande initiatieven.
- Beschrijft een aantal uiteenlopende initiatieven m.b.t. aard van de transparantie, doelen van de initiatiefnemer en transparantiegever (als deze niet de initiatiefnemer is).
- Onderzoekt en analyseert effecten van initiatieven op aard transparantie (in feite aanpassingen n.a.v. contact met burgerij), op doelen van ondernemers (namelijk: zien/ervaren ondernemers dat de doelen worden behaald?) en op publieke of collectieve doelen (namelijk: wordt er 'over en weer' geleerd?; groeit er (meer) vertrouwen 'over en weer'; kunnen we iets zeggen over de mate van normering of regulering die uitgaat van transparantie?)

Literatuur

MNC Aarts, CMJ van Woerkum. 1994. Wat heet natuur? De communicatie tussen overheid en boeren over natuur en natuurbeleid. landbouw universiteit pp125.

Boogaard, B.K., S.J. Oosting, B.B. Bock, 2006a. Socio-cultural issues of dairy production systems in the Netherlands: Results of farm visits with six citizen panels. IFSA

Boogaard, B.K., S.J. Oosting, B.B. Bock. 2006b. Elements of societal perception of farm animal welfare. A quantitative study in the Netherlands. Livestock Science (accepted for publication)

Eshuis, J., C. van Woerkum. 2003. Trust and monitoring in governance processes: lessons from landscape management by farmers in a Dutch municipality. J. Environm. policy and planning. 5, 379-396

Fung, A., M. Graham, D. Weil, E. Fagotto, 2005. From food tot finance : what makes disclosure policies effective? Taubmann Center policy Briefs. 1-4.

Weil, D. , A. Fung, M. Graham, , E. Fagotto, 2006.The effectiveness of regulatory disclosure policies. J. policy analysis and management 25:155-181.

Juni 2006.